

LAURBERG & GAD FOT. 1918

FOTOTYPI PACTH & CRONES EFTF.

J. E. N. Boas

MINDEORD

over afdøde Medlemmer.

Johan Erik Vesti Boas.

2. Juli 1855—25. Januar 1935.¹⁾

Tale i Videnskabernes Selskabs Møde den 15. November 1935.

Af **C. Wesenberg-Lund.**

JOHAN ERIK VESTI BOAS er født den 2. Juli 1855. Oldefaderen, JOHAN CHRISTIAN BOAS, der var født 1739 var en indvandret tysk Gartner, der forlod Tyskland, efter Sigende fordi han frygtede for at blive taget til Soldat under Kong Friederich den II. Han blev Gartner paa et af de store lollandske Godser og her gift 1777 med HELENE EGIDIUS. Af deres 5 BØRN var JOHAN ERICH BOAS Prof. Boas' Bedstefader; han var først Fuldmægtig paa Maribo Amtstue, senere Forpagter paa Lilliendal ved Vordingborg. I Ægteskab med NICOLINE SIBBERS fødtes 1821 Prof. Boas' Far, JOHAN CHRISTIAN BOAS. Kaarene i dette lille Hjem skal have været meget smaa. Efter endt Skolegang paa Landet kom han i Guldsmedelære i Næstved og rejste i en Alder af 25 Aar som Guldsmedesvend ud paa sin ca. 1 $\frac{1}{2}$ Aars store Udenlandsrejse. Han vandrede paa sin Fod gennem store Dele af Tyskland, søgte Arbejde overalt, arbejdede som Svend i forskellige Byer, tog ogsaa til Frankrig, men

¹⁾ Prof. Boas har efterladt sig en Del biografiske Optegnelser, som opbevares paa Landbohøjskolen, og som hans Efterfølger Prof. M. Thomsen, hvem jeg skylder Tak for adskillige Oplysninger, har stillet til min Disposition. — Talen gengives i noget udvidet Form.

søgte igen tilbage til Tyskland. Han døjede paa denne sin Rejse meget ondt og havde til Tider ikke Penge til det tørre Brød.

Han nedsatte sig som Guldsmedemester 1853 og giftede sig da med SOPHIE WESTI, Datter af en velhavende, københavnsk Skorstensfejmester. I dette Ægteskab fødtes Johan Erik Vesti Boas d. 2. Juli 1855. I Ægteskabet var 6 Børn.

Faderen har øjensynlig været en kundskabssøgende Mand, en dygtig Haandværker, men næppe nogen god Forretningsmand. Det var ham, Oldnordisk Museum betroede at udføre de to sølvforgylde Kopier af de to i det nittende Aarhundrede stjaalne, berømte Guldhorn, og til hans Navn knytter sig en Opdagelse, der ikke var uden Betydning. Han var en flittig Gæst paa Oldnordisk Museum. Man havde lagt Mærke til, at han havde et fint Øje for Metalteknik. En Dag spurgte man ham da, om han ikke kunde finde ud af, om Bronzealderens Ornamentik kunde udføres uden Anvendelse af Staal. Fra tysk Side havde man nemlig hævdet, at denne kun kunde udføres med Staal, ♂: var graveret. Var det rigtigt, maatte man jo opgive Tanken om en særskilt Bronzealder. Boas' Far viste da, at Ornamenterne meget vel lod sig udføre med en saakaldt Punsel af Messing, der med en lille Hammer slaas ned paa Metallet. Senere udførte han det samme med Broncepunsler; saadanne Punsler fandtes da ogsaa i Museets Materiale. Man har vistnok med Rette sagt om ham, at han herigennem »reddede Bronzealderen«. I sin Bog »Vor Oldtid« p. 257 har SOPHUS MÜLLER ydet ham fuld Anerkendelse. Et Billede af ham viser et meget smukt, smalt, meget tænksomt Ansigt. —

I Hjemmet var Kaarene altid smaa, til Tider vistnok

meget smaa. En Kvistlejlighed i Vingaardsstræde, i en Sidebygning i Adelgade, en kort Tid i samme Hus i en første Sal ud til Gaden, men derfra til en meget mindre Lejlighed i Løngangsstræde, derfra igen til en Sidebygning til Gaarden i et Hus i Møntergade, taler jo deres meget tydelige Sprog. Faderen, og den udmærkede Moder, som Prof. Boas i Optegnelserne omtaler med stor Hengivenhed, har vistnok kæmpet en haard Kamp for at holde Nøden ude.

Som 7 Aars Dreng sættes han i Melchiors Borgerskole; særlig flink i Skolen er han ikke og faar den saakaldte lille Præliminærexamen med et, som han siger, ganske godt, men ikke straalende Udfald. Han er nu 15 Aar og faar øjensynlig ikke uden Kamp sat igennem, at han vil studere. En velhavende Onkel, Grosserer WESTI tager sig af ham, og han sættes da i en af Byens bedste Skoler, Haderslev Læreres Skole. Her tager han sig sammen og er fra nu af altid blandt Klassens bedste. Han forlader Skolen som Student med stor Udmærkelse og som Skolens bedste Elev (1873).

Allerede i Skolen havde han læst Darwin, men han siger selv, at hans Samlermani: Frimærker, Mønter, Adresser, naturhistoriske Genstande var det, der, idet Manien særlig samler sig om Naturalier, mest fæstnede Ønsket hos ham om at blive Zoolog. Det er ikke Livet i Naturen, der driver ham til det; den fattige Dreng fra københavnske Baggaarde saa, bortset fra Sommerferieophold hos en Onkel i Stubbekøbing, saavist næppe meget til den levende Natur.

Der begynder nu en økonomisk set overmaade vanskelig Tid for ham. Onkelen, der havde hjulpet ham hidtil, ydede ham ingen Understøttelse mere. Alt medens han med stor Energi kaster sig over Studierne, maa han kæmpe

haardt for at faa det nødvendige Udkomme. Han er Lærer i nogle Pigeskoler, men det gaar som Regel ikke godt — vistnok som han selv siger — fordi han tiltalte Pigebørnene for haardt. — Han forsøgte sig som Stenografassistent i Rigsdagen, men opgav det, fordi der gik for megen Tid med; senere fik han Kommunitet og Regens, endvidere for Assistance ved Katalogiseringen en lille Timeløn paa Museets første Afdeling, hvis Chef, Prof. REINHARDT vist nok var den, der i det hele mest tog sig af ham; ved alt dette bliver han, som han selv skriver, i Stand til at betale sin Mor lidt for den Mad, han faar hjemme, og slaar sig, som han ligeledes skriver, paa denne Maade fattigt igennem sin Studentertid. — De haarde Kaar i Ungdommen præger ham hele hans Liv. Han var i sine Livsvaner utrolig nøjsom, og dette ændredes ikke, selv om Kaarene senere hen i Virkeligheden blev gode.

Saa vel som Skoledreng som i sin Studeretid sluttede han sig til meget faa; han siger selv, at han i hin Tid kun har haft en eneste Ven, som han senere blev skilt fra; han er samtidig med TRAUSTEDT, JUNGENSEN, R. S. BERGH; kun til den sidste slutter han sig lidt nærmere; det særprægede Berghske Hjem betød i de Aar ikke lidt for ham. Fru Professorinde ELISABETH BERGH, en højt begavet Personlighed tog sig varmt af ham; faa har vistnok i de Aar forstaaet, at det, han mest af alt trængte til, var en Smule Venlighed. Han siger selv, at han skylder hende megen Venlighed, og at han vedblev at besøge hende, efter at Hjemmet var opløst og Sønnen Dr. R. S. Bergh flyttet til Udlandet. Han skildrer sig selv som en noget sær Dreng. Meget tidlig er han præget paa den ene Side af den haarde Kamp for Føden, paa den anden Side af en berettiget Selvbevidsthed, Følelsen af Overlegenhed overfor sine Omgivelser;

endvidere af en nagende Følelse af, at man ikke kan lide ham; en Følelse, der følger ham hele Livet. Saasnart han er kommen ind i den fine Haderslev Læreres Skole, er der en stor Dreng, der giver ham en blodig Næse, blot »fordi han ser saa storsnudet ud«. Han har knapt nok faaet Foden indenfor paa Museet, før han faar samlet sig et Par Uvenner for Livet; da han som ung Kandidat kommer ned til GEGENBAUR, siger denne om ham, at han er en »obstinater Natur«; en af hans Medstuderende, der senere fik et kendt Navn, lover ham en Dragt Klø. Samtidig var man overalt klar over hans Dygtighed; han faar alle de Stipendier og Understøttelser, der kan blive en ung, lovende Videnskabsmand til Del. Sin Konferens fik han 1878 med Speciale i det, der for lang Tid skulde beskæftige ham, de 10-benede Krebsdyr (med Undtagelse af Krabberne). Hans store Opgave »Om Sparoidernes Tandforhold« blev, hvad der jo ikke er almindeligt, trykt i Videnskab. Meddelelser 1877—78; den blev senere oversat og trykt i Zeitschr. f. wiss. Zool. Straks her ved det første Arbejde møder man det, man senere saa ofte møder i hans Liv. Man ønsker, han skal erkende, at STEENSTRUP har vejledet ham, men dette nægter han bestemt; alt skylder han sig selv.

I 1878—79 falder Kommunitet og Regens bort. I et Kvistværelse paa Vestergade udarbejder han paa Basis af Materiale, STEENSTRUP overlader ham, et af sine største Arbejder, det store: Studier over Decapodernes Slægtskabsforhold; det indsendes i 1879 til Videnskabernes Selskab. Medens denne Undersøgelse stod paa, tog han lige akkurat det Antal Timer, der var nødvendige til at kunne existere; til Behandlingen af Materialet havde han kun en Lupe paa et Stativ, og det kneb, som han skriver, naar han med det skulde pille Munddelene ud paa disse ofte smaa Objekter.

Allerede paa det Tidspunkt, da han endnu kun er 28 Aar, faar han sin første Understøttelse fra Carlsbergfondet. Kort efter Indleveringen Maj 1879 rejser han til Udlandet med Understøttelser fra Konsistorium og det lille Thottske Stipendium, der fornyes under Rejsen. Han kommer hjem i Febr. 1880. Han opholder sig længst hos GEGENBAUR i Heidelberg og tilbringer her vistnok noget af sin lykkeligste Tid. Han saa op til Gegenbaur, han betragtede sig som hans Elev, og det er hans Aand, der præger den aldeles overvejende Del af hans Produktion; han vinder GEGENBAUR, der øjensynlig var stor nok til at se bag sin Elevs kantede Væsen. GEGENBAURS Behandling af Stoffet udfra et udviklingshistorisk Synspunkt, altid at begynde med de primitive Forhold og derfra langsomt arbejde sig frem til de komplicerede, er den Fremgangsmaade, Boas altid fulgte i sine Forelæsninger, og som vi genfinder i hans morfologiske Arbejder. Han havde haft Planer om at rejse rundt til mange Museer, men næsten hele sin Tid ca. $\frac{3}{4}$ Aar sidder han fast i Heidelberg; han gør en Afstikker til Paris, bl. a. for at studere Histologi under RANVIER, men befinder sig ikke vel her; han er der kun en 14 Dages Tid og rejser saa hjem.

Fra sit Ophold i Heidelberg medbringer han tre meget forskellige Resultater: sin Disputats: »Om Conus arteriosus og Arteriebuerne hos Amphibierne«, der antages i November 1880 og forsvares i Februar 1881. — Dernæst en udpræget germansk Indstilling. Han føler sig nær knyttet til germansk Zoologi og træder i disse Aar i Forbindelse med mange tyske Zoologer; særlig Spengel maa nævnes.

Fra hans Heidelbergophold daterer sig rimeligvis ogsaa hans Beundring for GOETHE, der vistnok først af alle har hævdet, at Hvirvelsøjle og Kranium hører sammen. Op-

fattelsen er beslægtet med den som GEGENBAUR, om end ad ganske andre Veje, hævder i et af sine store Hovedværker: »Das Kopfskelet der Selachier«. Han var alle sine Dage en stor Goethe-Beundrer og ejede et betydeligt Goethe-Bibliotek. —

Det Arbejde, han inden sin Udenlandsrejse 1879, havde indleveret til Videnskabernes Selskab, brugte man et Aar om at bedømme. Her, som altid, ved alle afgørende Vendepunkter i hans videnskabelige Virksomhed, gaar aldrig noget glat for ham. Han fik i Heidelberg Meddelelse om, at der var Fare for, at Arbejdet ikke vilde blive optaget. GEGENBAUR, hvem han betroede sig til, viste ham den Tillid, skønt han intet kendte til Arbejdet, at sige: »Ich drucke Ihnen es gleich in Morphologische Jahrbücher«, hin Tids, som vor Tids førende, morfologiske Tidsskrift. Censurkomiteen delte sig i to, et Mindretal, der holdt paa Optagelse, og et Flertal, der afviste det med den yderst karakteristiske Begrundelse, at det »var phylogenetisk og laa udenfor egentlig eller positiv Videnskabs Kontrol«. Flertallet vil nok hjælpe til at faa det trykt, men henviser det til Carlsbergfondet; i Skrifterne derimod hører det ikke hjemme. Der sker da det mærkelige, at Selskabet følger Mindretallet og optager Arbejdet med 9 mod 5. Vi kan nu med Sikkerhed sige, at Flertallets Døm, at Arbejdet kun vilde faa forbigaaende Betydning, var saa urigtig som vel muligt. Det er næppe for meget sagt, at netop dette Arbejde blev et af de grundlæggende for de højere Krebsdyrs Morfologi og Systematik. Han skaber her en ny Inddeling af Decapoderne i Natantia og Reptantia, en Hovedinddeling, der overalt er accepteret; det er maaske den af alle Boas' Afhandlinger, der har vundet størst Anerkendelse; den udkommer 1880. Et ligeledes meget kendt Arbejde om samme

Emne: Studien über die Verwandtschaftsbeziehungen der Malacostracen indsendtes i 1882 til Gegenbaur og udkom i Morpholog. Jahrbücher 1883.

Hjemkommen optog han Arbejdet hos Prof. REINHARDT; han maatte tage Timer i Schneekloths Skole, men her gik det ikke godt; han siger selv, han var altfor hæftig; økonomisk set lysner det lidt, da han paa Lützens Anbefaling bliver Assistent paa Landbohøjskolen hos Prof. KRABBE (1880), medens han samtidig beholder Arbejdet paa REINHARDTS Afdeling. I 1881 gifter han sig med Frk. AGNES JACOBSEN. Samme Aar forsvarer han sin Disputats. At det ved den vilde gaa varmt til, var givet. Boas var jo, hvad man den Gang kaldte for Darwinist, noget af det værste man omtrent kunde være i Datidens Danmark, og værst af alt vistnok paa Zoologisk Museum; en af de ordentlige Opponenten bebrejdede ham at have brugt Ordet Phylogeni, der var saa lidet kendt; han var dernæst germansk indstillet, hvad afgjort heller ikke var et Plus, men værst af alt var naturligvis, at han i sin Følelse af absolut aandelig Overlegenhed overfor jævnaldrende Kolleger var stødende, skarp i Repliken og utvivlsomt ogsaa meget hensynsløs. Ikke mindre end 3 Museumsfolk meldte sig ex auditorio; der har næppe været Tvivl om, at Maalet havde været at faa Afh. forkastet. I Oktober 1883 ansættes Boas som fast Assistent paa Zool. Museums 2den Afdeling, samtidig beholdt han Assistentstillingen paa Landbohøjskolen. I 1883—1885 behandlede han efter Steenstrups Anvisning de store Indsamlinger af Vingesnegle. Resultatet af disse Undersøgelser nedlagdes i det store Arbejde over Pteropoderne, hvori Boas viser, at Navnet omslutter to ikke nærmere beslægtede Grupper af Baggællesnegle.

Ved STEENSTRUPS Afgang som Professor 1885 udnævntes

LÜTKEN til Professor, og der blev derved en Plads ledig som Museumsinspektør. Boas var ansat som Assistent ved 2den Afdeling, havde en ikke helt ringe Produktion bag sig, og han maatte som noget selvfølgelig gaa ud fra, at Inspektorpladsen tilfaldt ham. Ikke des mindre ansættes cand. mag. G. M. R. LEVINSEN, med den Motivering, at han var den ældste, den Motivering, der saa ofte slaar Dygtighederne ihjel og skaber Plads for de mindre dygtige. At Boas maatte føle dette som grov Tilsidesættelse er givet, ikke heller er der nogensomhelst Tvivl om, at denne Udnævnelse næppe under nogen Form kunde forsvares. Boas gjorde det eneste, han havde at gøre, men ganske utvivlsomt ogsaa det, Museet i sin Helhed ønskede: han indgav øjeblikkelig sin Ansøgning om Afsked fra sin Assistentplads, og bad STEENSTRUP om Orlov for Resten af Maanedens; i over 30 Aar satte fra da af vort Lands betydeligste Zoolog aldrig sine Ben paa Zoologisk Museum, men Museet blev derved berøvet den største Arbejdskraft, vi paa det Tidspunkt havde herhjemme, en Personlighed med skabende Evne, ubetingelig Forskertrang, med en dyb Interesse for sit Fag, et Menneske med enestaaende Ordenssans og med en sjælden Evne — hvad han snart fik Lejlighed til at vise — ud fra et intet at skabe betydelige Samlinger. —

Man har vel nok i visse Kredse set, at det, der her skete, var uforsvarligt. Meget snart fik Boas det Smithske Stipendium og strax med den store Portion. Da MEINERT var blevet Inspektor ved Museets 3die Afdeling og dermed opgav sin Stilling ved Landbohøjskolen som Docent 1885, fik Boas, idet Prof. BERNHARD BANG, hvem han Aar for Aar kom til at staa nærmere, varmt anbefalede ham, denne Stilling; han beholdt sin Assistentplads hos KRABBE til

1890, da han bliver Konsulent i Agrikultur- og Forstzoologi. I 1892, samtidig med at han rykker ind i nye gode Lokaler, bliver han fast Lærer, Lektor, og nogle Aar senere udnævnes han saavel som alle Skolens faste Lærere til Professor. I en ret ung Alder, kun 36 Aar gammel, bliver han i 1891 Medlem af Videnskabernes Selskab.

Da han ansættes som Docent, raader han kun over 2 smaa Værelser, men faar i 1892 i Nybygningen meget gode Lokaler.

Af Samlinger brugbare til Undervisning findes saa at sige intet. Sine Museumssale indretter han med Museumssalene i Royal College of Surgeons som Forbillede. Med hele sin Energi, utrolige Flid og betydelige tekniske Kunnen skaber han i Løbet af faa Aar en enestaaende smuk og fyldig Studiesamling. Ad alle tænkelige Veje, paa sine Rejser i Udlandet, gennem sine Forbindelser med udenlandske Zoologer, i stadig Forbindelse med Naturaliehandlere viden om, men mest af alt gennem Højskolens Forbindelse med Zoologisk Have, tilvejebringer han for meget beskedne Midler en meget værdifuld, zoologisk Samling; hvad han her skabte, saa at sige ud af intet og i Løbet af mærkværdig faa Aar, var ganske beundringsværdigt. Samlingen indeholder foruden 600 Insektkasser med mange Tusind Insekter over 20.000 Numre; hans Efterfølger Prof. THOMSEN har meddelt mig, at over 90 % har Boas tilvejebragt; deraf ca. 1700 Skeletter; de ca. 1200 Raaskeletter skyldes vistnok udelukkende Boas; der findes et Magasin paa ca. 5000 Glas med Indvolde eller hele Dyr til Studieøjemed. Opmærksomheden tiltrækkes først og fremmest af en Udstillings- og Forelæsningsamling paa ca. 1000 Numre, Præparater der udmærker sig ved en elegant Præparation, en ypperlig Opstilling, og som paa mange Omraader vistnok søger sin Lige.

Denne Samling støtter hans Forelæsninger, der iøvrigt støttes af 8—900 Forelæsningstavler, alle tilvejebragte af ham selv. Disse Forelæsninger var fortrinlig tilrettelagt, ualm. klare og altid støttet af et stort Forelæsningsapparat.

Overbevist om sit Fags Betydning som Basis for Veterinær-, Forst- og Landbrugsstudiet hævdede han det, der kun var et Bifag, op til en Højde, som vistnok for Højskolen maatte siges at være unaturlig. Men ligesaa sikkert er det, at mangfoldige af de Forstmænd og Veterinærer, der har haft ham til Lærer, hævder, at af alt, hvad Højskolen bød, hørte Boas' Undervisning til noget af det bedste, de fik; han var en streng og frygtet Examinator, der uden Barmhjertighed slog ned, hvor han følte, at han stod overfor det middelmaadige; ikke desmindre stod han sig navnlig i de senere Aar godt med Eleverne, der lærte at vurdere hans store Lærerevner.

Hvor meget han end i Kraft af sin store Samvittighedsfuldhed i Aarene 1885—1899 gik op i sin Undervisning paa Landbohøjskolen, følte han dog sin Virksomhed i disse Aar kun som et Interregnum. Maalet, han hele sit Liv havde stræbt efter, var Professoratet i Zoologi; at han, da LÜTKENS Lærestol blev ledig, ansaa sig som selvskreven til den, var fuldt berettiget. Ikke heller kan der med al Agtelse for JUNGENSEN være Tvivl underkastet, at af de to var Boas som Forsker og som Lærer den betydeligste. Som bekendt blev Jungensen 1899 den foretrukne. Jeg var paa det Tidspunkt Boas' Assistent, og ingen ved maaske bedre end jeg, hvor haardt dette Slag ramte, men ogsaa i hvilken Grad han med sammenbidt Energi, indesluttet, tavs, arbejdede videre paa de Opgaver, Højskolen havde stillet ham. —

I hvilken Grad Boas endnu som ung raadede over en

indenfor Zoologernes Kreds herhjemme meget betydelig, almenzoologisk Viden, og i hvilken Grad han evnede at tilrettelægge den for de andre, viser, at han i en Alder af kun 33 Aar, kun 3 Aar efter sin Ansættelse som Docent ved Landbohøjskolen, udgiver sin Lærebog i Zoologien, nærmest til Brug for Studerende og Lærere. Det er ikke for meget sagt, at denne Lærebog, der udkommer i ikke mindre end 6 danske Udgaver (den sidste 1933) ikke alene blev den Lærebog, som blev lagt til Grund for Undervisningen ved det Universitet, der vragede ham, men den blev tillige det Værk, der for store Dele af al zoologisk Ungdom i Europa blev et af dem, hvoraf de øste deres Viden. (vide Nachruf i Zoolog. Anzeiger 1935). Dette er store Ord, men ikke for store; den er den Dag i Dag meget benyttet i Norge og Sverige; den oversættes til Tysk, og den udkommer her, hvad næppe er hændet nogen anden dansk Lærebog i ikke mindre end 10 tyske Udgaver; den konkurrerer her med HERTWIGS: Lehrbuch der Zoologie, der i samme Periode udkommer i 15 Udgaver. Men desforuden oversættes den baade til Engelsk og til Polsk. Det er Evnen til at tilrettelægge et Stof, til ud af Detaillernes Mængde at drage det væsentlige frem, en mærkelig Evne til at skabe et næsten enestaaende Illustrationsstof, der giver Bogen sin fremtrædende Plads i zoologisk, international Lærebogslitteratur. Dens Svaghed ligger i den stærke Skematisering og en vis Tørhed, der bliver en naturlig Konsekvens af de sparsomme Oplysninger om Dyrenes Levevis.

I denne Sammenhæng maa vel ogsaa nævnes den som Skolebog meget brugte »Dyrerigets Naturhistorie«, den saakaldte røde Bog, der i en Aarrække var den mest benyttede Naturhistorie i Skolerne. Ogsaa den udkom i ikke mindre end 10 danske Udgaver, men desuden i svensk og

finsk Udgave. Naar man betænker, at disse to Bøger i Tiden 1888—1933 udkom tilsammen i ca. 30 Udgaver, vil man forstaa, at Boas næsten altid havde en eller anden Udgave i Trykken, ikke sjælden havde han mere end een.

Man skulde tro, at alt dette ved Siden af hans Lærergerning og de talrige praktiske Spørgsmaal, han i sin Virksomhed ved Skolen i Forst- og Landbrugszoologi og i sin Konsulentvirksomhed ved Landbrugsministeriet maatte besvare, ingen Tid havde levnet ham til rent videnskabeligt Arbejde. Tværtimod udfolder han i dette Tidsrum en overmaade rig, videnskabelig Virksomhed.

Hans hele videnskabelige Produktion falder væsentlig i to Afdelinger: de phylogenetiske Arbejder, vedrørende Dyregruppernes Slægtskabsforhold og Afstamning, og de komparativ-anatomiske. Til de førstnævnte hører hans ovennævnte Ungdomsarbejder over ti-benede Krebsdyr, hvortil slutter sig de langt senere Arbejder over Lithodes og Pagurer samt Afhandlingen om Malacostracernes Slægtskabsforhold (1883); endvidere Dinosauriernes Forhold til Fuglene (1930). Han har endvidere i »Kultur der Gegenwart« 1914 skrevet »Phylogenie der Wirbeltiere« og i 1917 »Zur Auffassung der Verwandtschaftsverhältnisse der Tiere«. Der gaar gennem hans samlede videnskabelige Produktion en Trang til gennem Skematisering at se Sammenhængen mellem Dyregrupperne, at udrede Organernes Omdannelse op gennem Dyreriget. Han har i sine komparativ-anatomiske Arbejder ydet det fortrinlige, men der er næppe Tvivl om, at de paa det phylogenetiske Omraade lider af en for vidt dreven Skematisering. Navnlige det sidste Arbejde, hvor han bl. a. vil aflede Ormene fra Pighudene, har været Genstand for megen Kritik; det var op-

rindelig tænkt vistnok som et større Hovedværk, men der udkom ikke mere end et 1ste Hæfte.

Noget af det ypperste har han formentlig givet i de talrige, som Regel ikke særlig voluminøse, Arbejder, med Emner hentede fra næsten alle Afdelinger af Hvirveldyrene, undertiden ogsaa udenfor disse. Herhen hører Arbejderne over Arteriebuerne hos Lungefisk og Butirinus, hans Arbejder over Pattedyrenes Klo, Negl og Hov (1884 og 1894), meget værdifulde og højt ansete Arbejder, hvis Figurer gaar igen i mange Lærebøger; hans Arbejde over Maven hos Kameler og Tragulider (1890), om Pudsekloen hos Fuglene (1898), om Parringsorganer hos de amniote Hvirveldyr (1891), Paavisningen af, at Elefanten ingen Pleurahule har (1906), om Fodsaalen hos Haren (1910), om Hornene hos Antilocapra (1917), om Rovdyrenes Fod (1909); om Tindingetaget og Palatoquadratum hos Dipnoer og de terrestriske Hvirveldyr (1914), om Bagfoden hos Marsupialierne (1918); om Haanden hos Mennesket (1919), hvor han paaviser Artiodactylien hos Primaterne, om Antilocapas og Giraffernes Stilling til de øvrige Drøvtyggere (1934). Indimellem disse Arbejder over Hvirveldyr kommer Arbejderne over de i Sneglehuse levende Pagurer, de symmetriske Former af disse (1926) og af den mærkelige Slægt Lithodes (1924), foruden ikke faa Arbejder over Insekter, særlig mærkes det smukke Arbejde over Parringsorganerne hos Oldenborren (1893). Men foruden disse talrige, mindre Arbejder udsender Boas tillige tre meget store Værker. Størst af alt det mægtige Værk: »The Elephants Head« I—II Folio (1908); han udgav det sammen med Prof. SIMON PAULLI, der vistnok havde foretaget den største Del af de vanskeligste Dissektioner. Værket indeholder adskilligt mere, end Titlen byder paa, nemlig ikke alene Elefant-

hovedets Morfologi, men ogsaa en sammenfattende Oversigt over Ansigtsmuskulaturen og Kraniet hos Pattedyrene i al Almindelighed. I 1912 udkommer et andet stort Værk i Kvart og med ikke mindre end 25 Tavler: »Ohrknorpel und äusseres Ohr der Säugetiere« og endelig i 1929: »Biologisch-anatomische Studien über den Hals der Vögel«.

I 1931 udkommer i »Handbuch der vergleichenden Anatomie« de ypperlige Arbejder over Skæl, Klør, Horn og Fjer.

Hvad der i saa høj Grad bidrager til at øge hans Afhandlingers Værdi, var den ypperlige Maade, hvorpaa de var illustrerede. Boas tegnede ikke selv godt, men han havde den Lykke at have to udmærkede Tegnere, først CORDTS og senere Fru STRUBBERG til Raadighed for sine Publikationer, men endvidere, at Carlsbergfondet i rundelig Grad bevilgede de ofte meget store Bidrag, der alene muliggjorde Udførelsen af de pragtfulde Tavler, der altid ledsagede hans Afhandlinger; dette gælder jo først og fremmest de store Pragtværker om Elefantens Hoved o. s. v., om Pattedyrenes Øre, Værker som alene ved det nitide Udstyr rager op mellem det ypperste, vor Tid paa Zoologiens Omraade har frembragt.

Jeg har gerne gennem ovennævnte, maaske lidt trætende Opramsning, villet give et Indtryk af Boas' monumentale Flid, hans Evne til at finde Emner; jeg, der i en Aarrække var hans Assistent, kan mere end nogen anden tale med om, i hvilken Grad han gik op i sine Undersøgelser, altsammen Egenskaber, der kun udspringer fra en og samme Kilde, hans dybe Interesse for sit Fag. Det var tilgiveligt og forstaaeligt, at et Menneske af den Natur, var kort for Hovedet, mest af alt naar man erindrer, at han hele sit

Liv følte sig som den forurettede, med god Grund som den der i Intelligens og Viden stod langt over dem, der ved Besættelsen af de for ham afgørende Poster sejrede over ham.

Han ejede, hvad denne store Publikationsserie tydelig viser, en Finde-paa-somhedens Naadegave; ud fra en lille tilsyneladende tilfældig Iagttagelse at følge Fænomenet, han finder, op igennem den Dyregruppe, hvortil vedkommende Art hører, den viser en betydelig Evne baade til at analysere og kombinere; jeg nævner som Eksempler Paavisningen af Artiodactylien i Rovdyrfoden og Menneskehaanden, den morsomme Undersøgelse over Pudsekloen hos Fuglene. Men Publikationsserien synes mig ogsaa at vise noget andet: en overordentlig Ensartethed; Emnet er yderst forskelligt, Fremgangsmaaden derimod er altid den samme; i saa Henseende kunde det første Arbejde næsten lige saa godt være det sidste, som det sidste det første. Nogen Udvikling er ikke at spore. Jeg tror dette hænger sammen med to Ting: Boas erkender en Organisme først som Forsøgsobjekt, naar den ligger i Sprit; den er for ham et nok i sig selv, han ser den ikke i Forhold til den Organismen omgivende levende Natur.

Han var i Følge hele sin Indstilling Stue- og Museumszoologen uden medfødt Føling med den levende Natur. Der er ikke meget i hans strængt videnskabelige Afhandlinger og ikke meget i hans Lærebøger, der tyder paa, at han har haft synderlig Interesse for Dyrenes Levevis.

Ganske nødvendigt maa dette medføre en Ensartethed i Undersøgelsen, en Begrænsning af ens Vidsyn, en Tendens til noget i Retning af Stagnation. Og alt dette vil blive saa meget des stærkere, naar man, samtidig med at man er udelukket fra den levende Natur, saa fuldkommen

lukker sig ude fra det zoologiske Samfund som Boas stolt, utilnærmelig, i sin Ensomhed gennem de mange Aar gjorde. Han var, som hans Efterfølger Prof. Thomsen med Rette skriver, for yngre Zoologer nærmest en Myte: de færreste har set ham; i de senere Aar efter Jungersens Død kunde han nu og da vise sig paa Zoologisk Museum; han meldte sig ud af Naturhist. Foren., han havde næppe Forbindelse med en eneste Universitetslærer; det eneste Sted han kom var i Videnskabernes Selskab. En Isolation saa fuldkommen maatte nødvendigvis sætte sine dybe Spor i hans Produktion; hvor store ens medfødte Evner end er, man kan ikke som Boas i den Periode, hvor hans store Produktion falder, i Tiden 1890—1930, den mest betydningsfulde de biologiske Videnskaber har undergaaet, ustraffet i den Grad leve paa sig selv.

Han stod hele sit Liv paa den gamle Darwinismes Grundlag; Heidelbergopholdet blev bestemmende for alle hans videnskabelige Publikationer. De mange nye Udviklingslinier, der med Udviklingstankerne som Basis skød ud og blev til store, selvstændige Videnskabsgrene, den moderne Biologi med nær Tilknytning til Søstervidenskaberne Fysiologi, Chemi og Fysik, Oekologi, Udviklingsmekanik, men først og fremmest Arvelighedsforskningen stod han i høj Grad fremmed overfor; navnlig mod den sidste nærrede han i hvert Fald i en vis Periode af sit Liv nærmest en afgjort Modvilje, dels fordi han saa den Retning, han tilhørte, blive berøvet Arbejdskraft, dels fordi han fandt, at hvad den af reelle Fakta havde frembragt, var, som han udtrykte sig, »saa ubetydeligt«.

Men foruden denne store videnskabelige Produktion og det meget betydelige Arbejde, de talrige Udgaver af hans Lærebøger skaffede ham, paalagde hans Stilling som Land-

brugsministeriets Konsulent og som Lærer ved Højskolen i Landbrugszoologi og Forstzoologi ham store Forpligtelser.

Man skulde jo synes, at var der noget Menneske, der ud fra hele dets Indstilling, ud fra det Liv han havde ført som fattig Dreng fra de københavnske Baggaarde, Drengen hvis Samlermani førte ham ind paa Zoologistudiet, og som senere hen blev det udprægede Museums- og Laboratoriemenneske, var uskikket til disse Poster, maatte det netop være Boas. Men her bevirker igen hans uhyre Energi, hans enestaaende Flid, hans store Samvittighedsfuldhed overfor de Opgaver, Livet paalægger ham, hans klare, skarpe Forstand, Evnen til at se det fundamentale i en Sag, at han ogsaa paa disse Omraader sætter sig varige Minder; i Kraft af sin Virksomhed skaber økonomiske Værdier og særlig indenfor Forstetaten en Respekt om sig selv og sit Arbejde, der øgedes Aar for Aar, og som jeg ved var ham til megen Glæde. —

Paa den Tid, Boas ansattes som Konsulent for Landbrugsministeriet og som Lærer i Landbrugszoologi, var vort Land hærget af Oldenborreangreb. Vilhelm Bergsøe fik Loven af 1. April 1887 om lovbefalet Indsamling af Oldenborrerne sat i Gang. Der indsamledes op imod $4\frac{1}{2}$ Million Pund Oldenborrer. Umiddelbart efter gik Angrebene i de følgende Oldenborreaar enormt ned; Bergsøe hævdede, at Indsamlingerne havde en væsentlig Skyld heri. Boas kastede sig straks over Studiet af Oldenborrenes Liv, ikke saa meget ude i Naturen som i store Krukker i Laboratoriet. Han paaviste flere værdifulde Fakta, særlig at Oldenborren har en dobbelt Æglægningsperiode; foruden mange mindre Arbejder, delvis sammen med Prof. THOMSEN, udgav han i 1887—1903 et større Værk over Dyrets Optræden

og Udbredelse. Han hævdede, at allerede i 1903 findes de store Oldenborreaar ikke mere. I Modsætning til BERGSØE paastaar han, at det er Fjender i Naturen, særlig Bakterier, der skal have dræbt dem. Han evner ikke at bevise denne Paastand, men gaar ikke desmindre vistnok unødvendigt aggressivt frem mod BERGSØE, der dog paa disse Omraader har indlagt sig ikke ringe Fortjeneste.

Paa et andet Punkt har Boas paa det landøkonomiske Omraade utvivlsomt udrettet noget meget betydningsfuldt. Det drejer sig her om hans Kamp mod Oxebremserne, der førte til Loven af 23. Marts 1923, der senere afløses af den nugældende permanente Lov af $14/3$ 1931.

Oxebremsen gennemhuller som Larve Kvægets Hud, hvorved den bliver ubrugelig som Læder. Man har hævdet, at Tabet som dette Insekt gennem Ødelæggelse af Huden, Forringelse af Mælkeydelse og følgende Afmagring har tilført vort Land tør beregnes til $5\frac{1}{2}$ Million Kroner aarlig. Ved at faa Loven gennemført, anvist Vejene til Bekæmpelsen og faa Behandlingen effektiv, er vi, takket være Boas, nu naaet saa vidt, at Skaden i den største Del af Landet er minimal.

Uden at gaa Sandheden for nær, tør man vistnok sige, at Undervisningen i Forstzoologi, før Boas traadte til, nærmest var fuldkommen parodisk. Sikkert uden fjerneste Begreb om, hvad Forstzoologi var, tiltræder han Pladsen som Docent heri, men kaster sig straks med hele sin Energi ind i Emnet; paa Basis af alt det Materiale, der fra Angrebene i Skovene sendes ind til ham, skaber han den fortrinlige, forstzoologiske Samling, og paa dette Materiale og et indgaaende Litteraturstudium opbygger han sine Forelæsninger. Der foreligger fra hans Haand et utroligt Antal mindre og ikke altid helt smaa Afhandlinger over forst-

zoologiske Emner. Meget tidlig begynder hans Publikationer om Musene i vore Skove, Kampen imod dem, en standende Kamp, thi Musene gør mere Skade i Skoven end alle Danmarks Insekter tilsammen.

I 1898, efter 13 Aars Virksomhed, er han i Stand til at udgive den første Udgave af Dansk Forstzoologi, en Bog paa 440 Sider og med næsten 250 Figurer, der alle er originale, alle tegnede af C. Cordts. Tidlig var Boas begyndt at deltage i Forstmændenes Ekskursioner, og mange er de Anekdoter, der gaar om ham, om Maaden hvorpaa han blottede sin Ukendskab til den levende Natur, ikke mindst til dens Fugleverden, men alt dette varer kun en Tid. Den Tid var ikke fjærn, da Forstmændene lærte at betragte ham som en af deres egne, og i ham saa en af Højskolens ypperste Lærere; og det var i Forstetaten, at han først mødte lidt af det, han i Virkeligheden trængte til, en Smule Sympathi; i stadig stigende Grad lærte den at agte hans enorme Energi, hans Evne til at sætte sig ind i og beherske et ham oprindeligt fremmed Stof. Fik end mangan Forstmand under det praktiske Arbejde i Skoven kun i mindre Grad Brug for den Viden, deres Examen i Forstzoologi havde krævet, faa er dog vistnok de, der skulde ønske sig den Viden foruden.

Ind i hans store, strængt videnskabelige Produktion, kom stadig et meget stort Antal forstzoologiske Publikationer, af hvilke vistnok særlig maa fremhæves hans Arbejde over *Ædelgranlusene*, det smukke Arbejde over *Saperda populnea*, om *Hjortevildtet* i vore Skove, om *Bladhvepses*, *Barkbillers*, *Sommerfugles*, navnlig *Nonnens* og *Tortrix viridana's* Angreb. Alt det nye der var indkommet af Materiale og Jagttagelser fra 1898 til 1923 samlede han saa i et monumentalt Værk, den nye Udgave af Forst-

zoologien, i Virkeligheden næsten dobbelt saa stor, ikke paa 440 men paa 761 Sider og langt over dobbelt saa mange Illustrationer, ikke 250 Figurer men 638 og 32 Tavler; alle Figurerne er originale. Det er et enormt Materiale, der her er indsamlet; hans Afsnit om Hjorte, om Mus, om Bladlus og Skjoldlus hører vistnok til Bogens ypperste Partier. Bogen faar sin meget store Værdi gennem sit enestaaende Illustrationsmateriale, til hvis Tilvejebringelse Carlsbergfondet ogsaa her har ydet sit Bidrag.

I sit Forord siger Boas, at han overalt har bestræbt sig for at se Opgaven i Forhold til det praktiske Skovbrug. Konsekvensen bliver, at alle de i en Forstzoologi behandlede Dyr bliver Skovens Fjender, mod hvilke efter Boas' Fremstilling ingen Skaansel synes mulig. Men Skoven er et Samfund af Planter og Dyr, og den der ikke erkender Sammenhængen i Naturen, og som for at værne om Skoven farer for haardt frem mod Dyrene, kan, selv om det momentant giver økonomisk Fordel, i det lange Løb skabe alvorlige økonomiske Bagslag. Boas var i sin Forstzoologi haard mod Skovens Dyreliv og manglede Blikket for Dobbelt-sidedigheden i mange Skovformers Levevis, haardest af alt mod Fuglene; alt hvad der overhovedet kan siges til Ugunst for en Fugl fremdrages; Spætterne saa han helst forfulgt, Taarnfalkes og Uglers Betydning som Muse-dræbere, Mejsers som Insekt-tædere er efter hans Skøn overdrevet, Kragefugle, Raagen især skal forfølges, disse af landøkonomiske Grunde. Paa disse Omraader staar der fra mange Sider, ogsaa fra Forstmænd en kraftig Opinion mod Boas' Anskuelser.

Det er ofte nok hævded, dels at Fuglenes navnlig Mejsernes og visse Rovfugles Betydning som Insekt- og Muse-dræbere ikke bør undervurderes, dels at andre end rent

økonomiske Spørgsmaal, Hensyn til Naturbeskyttelse og Æstetik, spiller ind, og som den moderne Skovdrift ogsaa maa tage Hensyn til. Om Forstetaten under det praktiske Arbejde i Skoven opfattede Forstzoologien som en Lovbog for Behandlingen af Skovens Dyreverden, gik Skovens Dyreliv, dens Fugleverden især, vistnok en haard Fremtid imøde. —

I Slutningen af en Mindetale, Boas her i Selskabet holdt over GEGENBAUR, skriver han, at de, der fylker sig om den Fane, der er Samlingsmærket for alle dem, der for Alvor vil være sammenlignende Anatomer, fremdeles kun er en lille Flok. »Og saadan vil det altid være, Fler-tallet af dem, der giver sig af med Dyrenes Bygning, vandrør og vil fremdeles vandre ad den brede, descriptive Landevej«. Han har vel nok Ret heri, men en Fremtid har ogsaa Ret til føje følgende til: GEGENBAUR løftede ved at skabe den sammenlignende Anatomi den descriptive Anatomi op i et højere Niveau. Man nøjedes ikke længere med at beskrive et Organ; den descriptive Anatomi lærer os det Materiale at kende, som en Type under sin Omdannelse har til sin Raadighed, den sammenlignende Anatomi de effektuerede Omdannelser og hvilke Udviklingsmuligheder, Typen har siddet inde med. Men Videnskaben staar jo ikke stille. Nutildags nøjes vi jo ikke hermed. I stadig stigende Grad spørger vi jo nu: Ad hvilke Veje og hvorfor omdannes Organerne? Hvorledes bærer en Type sig ad med at ændre sig? Og fremdeles: Hvilke er de drivende Kræfter, og naar Typen de Maal, den synes at stræbe efter? Disse Spørgsmaal fører os over i Arveligheds-læren, i Udviklingsmekanik, i Studiet over Dyrenes Biologi og Økologi. Overfor alt dette staar Boas, som alt nævnt, mærkelig fremmed, og det mærkelige og i mine Øjne, det

triste er, at helt forgæves søger vi det ingenlunde i hans Arbejde, men det er i saa Fald i hans første Arbejder, vi skal søge det. Det træder meget tydeligt frem først og fremmest i hans Malacostracarbejder, endvidere i de smaa i mange Henseender i hans Produktion ret enestaaende Arbejder over en Ferskvandsreje *Palæmonetes varians*' Omdannelser i Overensstemmelse med Variationer i Saltholdighed (1889). I de zoologiske Arbejder fra de senere Aar, netop medens Arvelighedsstudierne, de udviklingsmekaniske og økologiske Studier tager en Udvikling som ingen-sinde før, søges alt dette forgæves; kun i de forstzoologiske, og navnlig i dem fra de sidste Aar, bryder lidt af alt dette frem igen. Men her er det, jeg vil hævde, at det var det Samfund, han tilhørte, som bærer sin Del af Skylden. Det gav ham i hans Ungdom og bedste Manddomsaar ikke de store Udviklingsmuligheder i Hænde, det skabte i den Tid den kolde Luft om ham, gav ham Isolationens farlige Naadegave, dobbelt farlig for en Karakter af hans Støbning. Alt dette bremsede ikke hans Energi, men Kræfterne sattes og maatte sættes ind paa andre Omraader, og Resultatet blev potenseret forstzoologisk Virksomhed i første Linie, hans Forstzoologi, der med alle sine store og gode Sider ud fra et zoologisk Synspunkt og sammenlignet med hans zoologiske Lærebøger, for mig blev som Eksempel paa den gamle Sætning: »Den har aldrig levet, som klog paa det er blevet, han først ej havde kær«.

Han ejede i høj Grad sine Meningers Mod, men havde svært ved at erkende Modstanderens Standpunkter; sine Meninger fremsatte han under Former, der ofte maatte støde Modparten og drev de vaklende over i Fjendens Lejr. At faa ham til at ændre Standpunkt eller lade en Sag falde, selv om alle andre kunde se, at den maatte føre

til Nederlag, var yderst vanskeligt, men det skal samtidig siges, at han tog sine Nederlag lige ukuelig, altid med ualmindelig rank Ryg. —

Det er meget forstaaeligt, at Boas efter hele sin Indstilling ikke kunde have synderligt tilovers for Popularisering af sin Videnskab; i bedste Tilfælde kunde han lade være med at sige noget herom, men dybest inde betragtede han alt sligt nærmest som noget ret uværdigt for en Videnskabsmand. Han har dog bl. a. i »Naturens Verden« skrevet adskillige meget læseværdige Smaaafhandlinger. Ligeledes var Begrebet Naturfredning ham fuldstændig fremmed, »Tidsspilde der ikke førte til noget«. —

Han kom, hvad der jo ikke bør skjules i en Biografi, navnlig i Aarene, der gik forud for, at der var Mulighed eller efter nogles Mening Fare for, at han kunde blive Professor, ud for en Række haarde Angreb der, saa vidt jeg forstaar, ikke saa meget tog Sigte paa hans Undersøgelers Resultater, som paa deres Originalitet. Der hævdedes, at han behandlede Litteraturen hensynsløst; dette gjaldt ogsaa visse af hans Figurer, der efter at være lavet lidt om efter andre, udgaves for originale; ikke heller manglede aabne Beskyldninger for Plagiat. Disse Angreb er forstaaelige og bortset fra Plagiatbeskyldningen ikke uberettigede. Den suveræne Overlegenhed, hvormed han kunde behandle sine Medmennesker, og disses afvigende Meninger, gør sig ogsaa gældende i Behandlingen af det Emne, han gav sig af med. Af hvad Art det end var, han havde i den Grad Følelse af sin Suverænitet overfor dette, at det fuldkomment absorberedes af ham, forstod ikke, ej heller kunde finde Udtryk for, hvad han skyldte Andre, der havde behandlet det Emne før. Han havde i Forhold til alle sine Kolleger isoleret sig selv; i Overensstemmelse

hermed lærte han under Udarbejdelsen af sine Arbejder mindst af alt at føle sig som »Koraldyret, der bygger med paa den voksende Ø«. At en Forfatter med denne Indstilling kan og vel ogsaa bør komme ud for meget alvorlige Angreb, er jo naturligt nok; her er noget, næppe hans bedste Venner ønsker at dække over, men paa den anden Side vidner hans enorme Produktion, hans ubestridelige Evner til at finde originale Opgaver, hans absolut originale Syn paa saa mange Omraader: Malacostracernes Inddeling, Arteriebuenes Forløb hos Hvirveldyrene, Artiodactyliens hos Primaterne, og Arbejderne over Lithodes og Pagurer o. m. a. Undersøgelser, hvis Originalitet i Fund og i Behandling ingen har bestridt, saa aldeles afgjort imod, at han paa noget Felt skulde have været bevidst Plagiator; arbejdende med en Intensitet, som kun faa har Begreb om, selvoptaget, som han i sin Isolation maatte blive, smeltende sammen med sin Undersøgelse, undervurderede han sikkert nok sine Kilders Værdi, men utvivlsomt har han Ret, naar han siger, at det simpelt hen var latterligt at anse ham for Plagiator og beskyldte ham for bevidst Tilægnen sig andres Resultater. I et Mindeord siger Redaktøren af Zoologischer Anzeiger Prof. Klatt, Hamburg om hans Arbejder, at de viser ham »als einen Meister vergleichend-anatomischer Forschung, der es zugleich verstand, die aus eigener unmittelbarer Anschauung des Objekts gewonnene Kenntnis für phylogenetische Fragen in origineller Gedankenführung auszuwerten«. (!)

Alt som Aarene gik, følte han sig mere og mere rodfæstet ude paa Landbohøjskolen, til hvis ypperste Lærerkårer han hørte; han kom i nært Venskabsforhold til Højskolens bedste Navne. ROSTRUP, BERNHARD BANG og OPPERMANN stod ham nær, og deres Død var et haardt

Slag for ham; hvor stridbar, despotisk han end kunde være, med hvor stor Despect han end kunde udtale sig om anderledes tænkende, man tør vistnok sige om ham, at han var meget lettere at have til Fjende end til Ven; thi sine Fjender har han vist aldrig gjort noget ondt; Vennerne sikkert ikke med Vilje, men nægtes kan det ikke, at de nok nu og da kunde bringes ud for adskilligt, som det ikke var enhver givet altid at kunne tage. Men de, der var hans Venner, lærte samtidig Boas at kende fra Sider, Verden aldrig saa.

Et Sted i »Kongsemnerne« siger Skule Jarls Hustru under Kongevalget i Nidaros Domkirke, da hun staar udenfor og venter Resultatet: »Han maa have Magten. Alt godt i ham vil gro og blomstre, faar han den,« — Boas fik jo ikke Magten. Han naaede ikke det, der gennem en Aar-række, hvad han mere end een Gang har sagt mig, var hans Livs Maal: Professoratet i Zoologi ved Københavns Universitet. Man kan jo mulig sige, at Samfundet fuldt ud udnyttede hans store Evner, og at det i saa Fald kunde være ret ligegyldigt, om disse udnyttedes netop som Boas ønskede det. Dette er mulig rigtigt, men vil man forstaa Boas' særprægede Natur, kommer man efter min bedste Overbevisning ikke uden om det Punkt. Tvinger et lille Samfund en særpræget, viljestærk Personlighed bort fra det, der for ham staar som hans Livs Kongevej, ja saa faar Samfundet en Personlighed frem, saadan som det lærte Boas at kende. — Men det var det store ved Boas, at naaede han end ikke sit Maal, han brød ikke sammen for det; hvad han led, beholdt han for sig selv, det skærpede de store Modsætninger i hans Karakter, gjorde ham i mange Aar til en bitter Mand, men det var, som om Slaget snarest potenserede hans Arbejde i Højskolens Tje-

neste. Det er vistnok et Spørgsmaal, om ikke hans videnskabelige Produktion, kvantitativt i hvert Fald, nærmest lucrerede. Paa den anden Side bevirkede Slaget, at alt det milde i Boas' Karakter kun sent kom til Udfoldelse.

Han var i Virkeligheden et Menneske, der dybest inde tørstede efter Venlighed, den han mødte saa lidt af i Livet; igennem en Menneskealder følte han sig som den tilside-satte; Uretfærdigheden fra Zoologisk Museum og Universitetets Side glemte han aldrig; altid havde han Følelsen af, at Livet krævede af ham, at han skulde staa en garde. Altid mente han, at skulde han opnaa noget, maatte han bruge den haarde Haand. Intet Under, at han ofte kom til at anvende den, hvor den ikke var paa sin Plads. Mangfoldige Gange kom han til at støde, hvor han aldrig havde tænkt derpaa, og hvor det bagefter gjorde ham ondt, at han var kommet til det.

Vi, der stod ham nær, kender saa ofte denne Udtalelse, der altid fremførtes med dette lille, halvbedrøvede, halvt forlegne Smil: »Tag De og tal med ham; mig blir han bare gal i Hovedet paa«. Men vi kender ogsaa det varme, halvt forbavsede, halvt forskræmte Smil, der kunde lyse saa vidunderligt op i hans smukke, strænge Ansigt, naar der vistes ham Venlighed, hvor han ikke havde ventet det, og en Maade at sige Tak paa, som de, der modtog den, ikke glemmer. Alt det haarde og afvisende, der kunde støde saa mange, var i Virkeligheden kun en Skal, som den haarde Kamp i Ungdommen havde frembragt, og som i den Livets Skole, han i Manddommens Aar maatte gennemgaa, først sent kunde brydes. I Virkeligheden dækkede den Skal over megen ægte Venlighed, megen menneskelig Forstaaelse.

Alt som Aarene gik, voksede der op om ham en Re-

spekt for hans enorme Arbejdsevne, hans Lærerevner, hans Undersøgelsers Originalitet, hans skabende, ordnende Evne, Evner der ofte gjorde sig gældende paa Omraader, der oprindeligt laa ham uendelig fjærnt. Der strømmede imod ham paa hans gamle Dage en varm Sympati. Alt dette mildnede hans Sind; hans ingenlunde ringe, humoristiske Sans brød paa de gamle Dage mere og mere igennem.

Om end han ikke paa sine sidste Aar undgik Sorger, som hans Venner søgte at bøde paa, blev disse Aar vistnok hans Livs lykkeligste; han mærkede, hvorledes Sympatien samlede sig om ham; paa Naturforsker mødet i København 1929 blev han, jeg tror til Forundring men ogsaa til megen Glæde for ham selv, hyldet som ingen anden; al den Mildhed og Venlighed, som han med haard Haand havde holdt nede gennem saa mange Aar, kom mere og mere frem, og han blev paa det sidste, hvad mange vanskeligt vilde have troet var muligt, en gammel Mand, som ingen der kom i Berøring med, kunde undgaa at holde af. —

I en Aarrække boede han nede i Holte, hvor han ved Søllerød Sø havde bygget sig en Villa; senere flyttede han til København. Hans første Hustru døde i 1923; han giftede sig anden Gang med Oversygeplejerske paa Kommunehospitalet Frk. HEGEWALD (1925); han havde den tunge Sorg at miste hende i 1934, og dette Tab forvandt han ikke. Han døde kun faa Maaneder efter, den 25. Januar 1935.

En betydelig Personlighed er gaaet bort, et Menneske, der viede sit Liv i sin Videnskabs Tjeneste og i den Højskoles Tjeneste, hvor hans Manddomsgærning faldt, og hvor Mindet om ham sent vil gaa af Glemme.

Ære være hans Minde.
